

Ocena jakości życia studentów medycyny w zależności od liczby i nasilenia stwierdzonych objawów depresyjnych

Assessment of quality of life in students of medicine in relation to the number and intensity of depressive symptoms

Grażyna A d a m i a k¹, Ewa Świątnicka¹,
Lucyna Wołodźko-Makarska¹, Małgorzata Julita Świtalska²

¹Z Zakładu Psychologii Lekarskiej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik: dr hab. n. med. A. Borkowska

²Z II Kliniki Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik: prof. dr hab. n. med. J. Rabe-Jabłońska

Summary

Aim: To assess the number and intensity of depressive symptoms in medical students of the Łódź Medical University as well as students of other faculties and to find the correlation between the intensity of depression and factors determining the quality of life.

Method: Beck's Depression Inventory was applied to evaluate the depression intensity and the F. Baker and J. Intagliate Quality of Life Scale was used to find out about the life-quality. 177 2nd year and 86 4th year medical students and 109 students from other faculties in Łódź, took part in the study.

Results: 28.8% of the 2nd year students and 14% of the 4th year medical students were diagnosed with depressive symptoms. A negative correlation between the depressive symptom intensity and a feeling of satisfaction with life was shown. Amongst the students of architecture and pedagogy, the depressive symptoms were above average for the general population. No statistically significant differences were noted amongst the groups of medical students and others in relation to the life perspectives, possibility of professional and personal development.

Conclusions: To find the other causes of depression in the academic society, further research is necessary. This has a vital role for the protection of mental health of this specific professional group of people.

Słowa kluczowe: jakość życia, depresja, studenci medycyny

Key words: quality of life, depression, medicine students

Wstęp

W ostatnich latach coraz częściej obserwuje się występowanie depresji u osób młodych, dane z piśmiennictwa wskazują jednak, że odsetek depresji wśród młodzieży

jest porównywalny z rozpowszechnieniem depresji wśród osób dorosłych [1, 2, 3, 4]. Być może, stwierdzany obecnie wzrost depresji u młodzieży jest związany z lepszą diagnostyką i większą wiedzą lekarzy w tym zakresie [4, 5]. Roczna liczba zachorowań w populacji osób dorosłych oscyluje w przedziale 6–12% [6]. Oznacza to, że w ciągu roku ok. 10% wszystkich dorosłych osób doznaje dłużej utrzymujących się zaburzeń nastroju typu depresyjnego. Judd i Sartorius wyrażają opinię, że zaburzenia depresyjne należą do najczęściej występujących w chwili obecnej problemów zdrowotnych [za: 6]. Częstość występowania depresji wśród młodzieży w Polsce nie odbiega od rozpowszechnienia zaburzeń depresyjnych wśród młodzieży amerykańskiej, na co wskazują badania epidemiologiczne wykonane w naszym kraju [7, 8].

Zainspirowała nas publikacja dotycząca depresji u studentów medycyny Śląskiej Akademii Medycznej, gdzie stwierdzono wysoki stopień jej rozpowszechnienia wśród studentów III roku wydziału lekarskiego. Problem okazał się poważny, gdyż, jak się okazało, co czwarty badany student wykazywał objawy depresji [8]. Również nasze doświadczenia kliniczne wskazywały, że coraz częściej zgłaszają się studenci wymagający pomocy psychiatrycznej z powodu nasilonych objawów depresji.

Każdego roku zgłasza się do nas coraz większa liczba studentów z obniżonym nastrojem, proszących o pomoc. Jest to tym bardziej niepokojące, że cechy depresji dotyczą przyszłej grupy zawodowej, której celem jest niesienie pomocy innym. Postanowiliśmy więc oszacować rozmiary tego zjawiska wśród studentów wybranych łódzkich uczelni.

Celem niniejszej pracy było:

- określenie częstości występowania oraz nasilenia objawów depresyjnych wśród studentów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, w porównaniu ze studentami innych kierunków
- określenie związku pomiędzy liczbą i nasileniem objawów depresyjnych a jakością życia badanych studentów.

Material i metoda

Badaniu zostało poddanych 263 studentów w wieku 19–25 lat (średnia wieku 22,3 roku) Wydziału Lekarskiego: 177 osób z drugiego roku (96 kobiet, 81 mężczyzn) i 86 osób z szóstego roku (47 kobiet, 39 mężczyzn), pochodzących głównie ze środowiska miejskiego. Grupę kontrolną stanowiło 109 (80 kobiet, 29 mężczyzn) studentów innych kierunków łódzkich uczelni (Politechniki Łódzkiej i Uniwersytetu Łódzkiego), w wieku 20–25 lat (średnia wieku 22,0 lata). W obu przypadkach byli to studenci studiów dziennych.

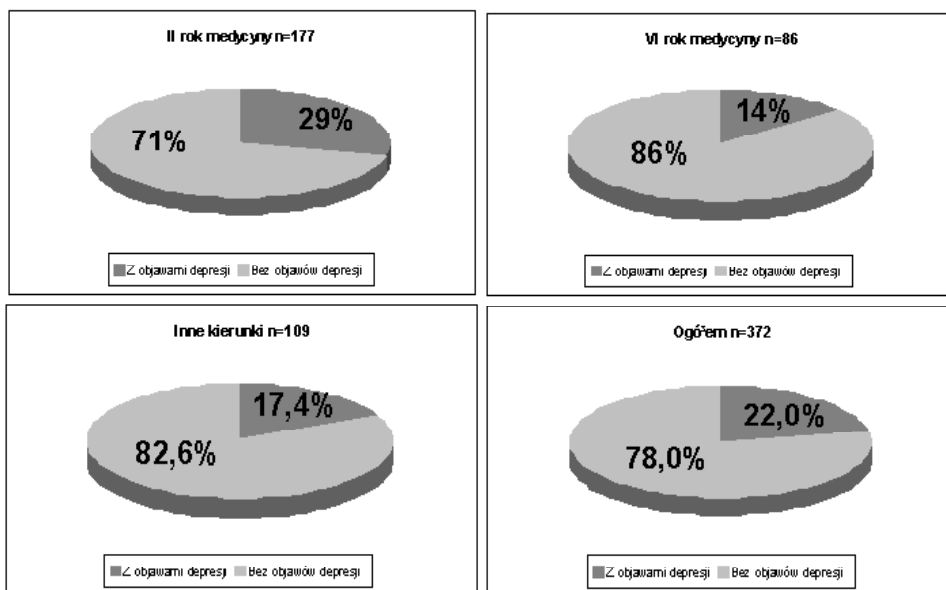
Nasilenie objawów depresyjnych oceniano za pomocą Inwentarza Depresji Becka [9], przyjmując kryteria niemieckie, zgodnie z którymi depresję o nasileniu lekkim rozpoznaje się od 12 punktów. Badani studenci proszeni byli o ocenę stanu swego samopoczucia w ciągu ostatnich dwóch miesięcy.

Jakość życia oceniano na podstawie przystosowanej do warunków polskich „Skali jakości życia” wg F. Baker i J. Intagliate [10]. Składa się ona z 19 pytań dotyczących

sytuacji życiowej. Badany udziela odpowiedzi, wskazując rysunek twarzy odzwierciedlającej najbardziej jego odczucie na dany temat (skala od 1 – „nie znoś”, do 7 – „bardzo lubię”). Wyższa ocena w skali oznacza większe poczucie zadowolenia z życia i wyższą ocenę jego jakości. W ten sam sposób badani odpowiadali na dodane przez nas pytania dotyczące perspektyw życiowych, możliwości wybrania miejsc pracy, specjalizacji i rozwoju osobistego.

Wyniki

Objawy depresji stwierdzono u 22% wszystkich badanych studentów. Szczegółowe dane zamieszczone są na poniżej znajdujących się diagramach (rys.1).

Rys. 1. Odsetek studentów z objawami depresji w badanych grupach
n – liczba osób przebadanych

W tabeli 1 przedstawiono wyniki korelacji pomiędzy nasileniem objawów depresji, w skali Becka, a poczuciem zadowolenia z poszczególnych sfer życia, mierzonych za pomocą skali jakości życia, wśród studentów, u których stwierdzono objawy depresji. Wykazano ujemną korelację między nasileniem objawów depresji a oceną jakości życia i poczuciem zadowolenia z poszczególnych sfer życia.

Ocena studentów II i VI roku medycyny dotycząca zadowolenia z możliwości wybrania miejsca pracy, specjalizacji zawodowej i z perspektyw życiowych była znacznie zróżnicowana (tabela 2). Studenci II roku byli bardziej zadowoleni z możliwości wyboru przyszłego miejsca pracy, oceniali lepiej swoje możliwości wybrania odpowiedniej specjalizacji oraz lepiej oceniali perspektywy życiowe w porównaniu ze studentami VI roku. Natomiast studenci II i VI roku studiów medycznych podobnie spozrzegli możliwości rozwoju osobistego oraz wykazywali podobną pewność siebie.

Tabela 1

Korelacje pomiędzy nasileniem objawów depresyjnych a poczuciem zadowolenia z poszczególnych sfer życia (jakość życia)

Depresja vs jakość życia	r (MCI)	p*
Z swojego życia ogólnie	-0,48	0,000
Z swoich rozrywek	-0,43	0,000
Z możliwościach	-0,41	0,000
Z relacji z rodziną	-0,40	0,000
Z miejsca, w którym mieszam	-0,33	0,004
Z sposobu spędzania wolnego czasu	-0,31	0,007
Z swojego życia w przyszłości	-0,30	0,01
Z własnej pewności siebie	-0,27	0,017
Z stanu zdrowia	-0,25	0,03
Z tego, co inni o mnie myślą	-0,24	0,046
Z perspektyw życiowych	-0,24	0,042
Z możliwościach	-0,19	-
Z ubrania, które noszę	-0,18	-
Z odpowiedzialności	-0,15	-
Z przyjaciół	-0,12	-
Z pracy/odcienych zajęć	-0,10	-
Z swojej sytuacji finansowej	-0,10	-

*W tabeli przedstawiono poziomy istotności tylko w odniesieniu do korelacji, które uzyskały istotność statystyczną (korelacje istotne przy $p < 0,05$).

Tabela 2

Istotność różnic między studentami II i VI roku medycyny w poczuciu zadowolenia z wybranych sfer życia

Parametr zadowolenia	II rok \bar{x}	VI rok \bar{x}	t	Istotność różnic statystyczna p* (p < 0,05)
Własne możliwości	3,22	3,00	0,11	0,000
Własne możliwości w przyszłości	3,04	3,70	3,4	0,000
Własne możliwości w życiu	3,14	3,43	3,40	0,000
Własne możliwości w przyszłości	3,03	3,71	3,21	-
Własne możliwości	3,21	3,23	0,17	-

*W tabeli przedstawiono poziomy istotności tylko w odniesieniu do różnic, które uzyskały istotność statystyczną (korelacje istotne przy $p < 0,05$).

W tabeli 3 przedstawiono ocenę zadowolenia z poszczególnych sfer życia studentów medycyny, w porównaniu ze studentami innych kierunków. Nie stwierdzono statystycznie istotnych różnic w zakresie badanych parametrów pomiędzy studentami

medycyny a studentami innych kierunków. Oznacza to, że ocena perspektyw zawodowych i życiowych, możliwości rozwoju osobistego w przyszłości jest podobna u studentów medycyny i studentów innych uczelni.

Tabela 3

Poczucie zadowolenia z wybranych sfer życia studentów medycyny i innych kierunków studiów

Parametr zadowolenia	Medycyna n	Inne kierunki n	t	Wartość krytyczna (α=0,05)
Możliwość wyboru zawodowej ścieżki	4,37	3,3	3,23	ns**
Możliwość rozwoju osobistego	3,0	4,21	-7,99	ns
Możliwość rozwoju zawodowego	3,0	4,33	0,41	ns

* test istotności różnic t Studenta

** ns – różnica nieistotna statystycznie

Omówienie wyników

W badanej przez nas grupie objawy depresji u osób studiujących medycynę stanowią poważny problem. Występują one u 28,8% studentów roku II i 14% studentów roku VI. Oznacza to, że na drugim roku studiów medycznych średnio co 3 osoba może mieć poważne problemy depresyjne. Wskazuje to, że częstość występowania depresji wśród studentów jest większa niż w populacji ogólnej (7). Jest to tym bardziej istotne, że jak wskazują najnowsze badania, po wystąpieniu pierwszego epizodu depresji u prawie połowy chorych nigdy nie dochodzi do pełnej remisji [11]. Prawdopodobnie wyższy wskaźnik depresji u studentów medycyny, szczególnie na roku drugim, może zależeć od specyfiki studiów przejawiającej się w dużych wymaganiach stawianych studentom i w stresorodnych sytuacjach podczas nauki [7]. Jednocześnie studenci tego roku ogólnie lepiej oceniali możliwość pracy w zawodzie, wybrania specjalizacji oraz oceny perspektyw osobistych w przyszłości. Wśród studentów VI roku stwierdzono natomiast istotnie niższy odsetek osób zgłaszających objawy depresyjne, w porównaniu ze studentami II roku. Studenci ci gorzej ocenili natomiast możliwości przyszłego funkcjonowania zawodowego i możliwości perspektyw życiowych niż ich koledzy z roku II. Wskazuje to, że ocena swoich przyszłych możliwości nie jest jedynym czynnikiem występowania depresji wśród studentów. Wynik tej obserwacji może wskazywać, że studenci medycyny z lat starszych lepiej radzą sobie z czynnikami stresowymi związanymi ze studiami, lepiej adaptują się do sytuacji trudnej oraz wykazują bardziej racjonalną postawę wobec przyszłości zawodowej niż studenci z lat młodszych. Można sądzić, że jest to związane z osiągnięciem większego stopnia samodzielności, dojrzałości i wytworzenia adekwatnych sposobów radzenia sobie z sytuacją trudną wśród studentów z lat starszych, a z drugiej strony z bardziej realistyczną oceną sytuacji.

Od dawna przyjmuje się, że same studia medyczne ze względu na swoją specyfikę są źródłem silnego stresu, mogącego mieć negatywny wpływ na zdrowie psychiczne młodych ludzi. Wiadomo jednocześnie, że etiologia zaburzeń depresyjnych jest wieloczynnikowa, a czynniki stresowe odgrywają istotną rolę w inicjacji zaburzeń depresyjnych [11]. Jak wynika z naszych badań, częstość występowania zaburzeń depresyjnych w podobnym stopniu dotyczy studentów innych kierunków studiów, (17,4%) co wskazuje na istotne znaczenie innych indywidualnych czynników psychologicznych w inicjacji zaburzeń depresyjnych.

Na II roku medycyny większa liczba stwierdzonych objawów depresyjnych może mieć również związek z trudnościami adaptacyjnymi i mniejszą odpornością psychiczną związaną jeszcze z okresem kształtowania się osobowości. Może to być przyczyną zależności – im większe jest nasilenie objawów depresji, tym mniejsze jest poczucie ogólnego zadowolenia z życia, z kontaktów z ludźmi wspólnie mieszkającymi, a także życia uczuciowego.

Wyniki naszej pracy wskazują, że rozpowszechnienie oraz nasilenie zaburzeń depresyjnych stanowią istotny problem zdrowotny wśród studentów wyższych uczelni. Nie prowadzono badań, jaka część studentów, u których stwierdzono objawy depresji, podjęła leczenie psychiatryczne. Pozwoliłoby to na głębszą analizę, u jakiej liczby studentów z objawami depresji rozwija się pełen obraz choroby oraz jaki rodzaj zaburzeń afektywnych się u nich rozwinął. W związku z tym potrzebne byłoby prowadzenie dalszych badań mających na celu określenie, jakie czynniki są w największym stopniu związane z występowaniem depresji u studentów uczelni wyższych, jak można zminimalizować ich szkodliwy wpływ, a także, jak można najlepiej pomóc studentom z tymi zaburzeniami. Ma to istotne znaczenie dla prewencji zaburzeń depresyjnych wśród młodzieży akademickiej.

Wnioski

Częstotliwość występowania objawów depresji wśród studentów medycyny Wydziału Lekarskiego UM w Łodzi oraz wśród studentów innych kierunków studiów jest istotnie wyższa, w porównaniu z rozpowszechnieniem depresji w populacji ogólnej.

Nasilenie depresji w istotny sposób obniża jakość życia studentów medycyny.

Rozpowszechnienie depresji wśród studentów II roku, w porównaniu ze studentami roku VI, jest wyższe, pomimo że ocena perspektyw życiowych i zawodowych jest u nich lepsza, co może wiązać się z obniżonymi możliwościami adaptacji do sytuacji trudnej oraz bardziej życzeniową oceną sytuacji zawodowej przez studentów lat młodszych.

İölięř ęięöiđñř ċęćię ñńóáliniã ęłãćöćiu a ćřãćñćęinńć
in ÷ćñęř ċ ñ' ęlinńć äid'dlinńćäiuö ñćęđ'ñięiã

Ńiãłđćřięł

Ćřãřięł: Ćřãř-łę đřãññü äüë đřãñ-łñ ÷ćñęř ċ ñ' ęlinńć äid'dlinńćäiuö ñćęđ'ñięiã ñđłãć ñńóáliniã
Ēł-łãññiã Öřęöëüññř Ēłãćöćinęiãł ċinńćñöñř ä ä. Ēiãć. Ēđięł ñiãł, ñřęćł ęł ċññęłãiãřięł đ'dłãłãřü
ó ñńóáliniã ċiuö öřęöëüññiã ñ iãñđãłđięłiuë ċññęłãiãřięł ċřãćñćęinńć ęłãäö ÷ćñięř ċ ñ' ęlinńüť
äid'dlinńćäiuö ñćęđ'ñięiã ñ öřęññđřęć, id'dłãłë řüćęć ċććiliüë ęięöiđñ.

Ēłñiã: İölięř ñ' ęlinńć äid'dlinńćę đ'dłãłãłř đ'dć đřięüć ñłññř „Äëinńđö' äid'dlinńćę” Äłęęř, ř

iołier cęçiliñiã eiëoiðñr d'ðe d'ieiüç ñlññr „Reřer eiëoiðñr cęçic” d'i Ó. Aređó ç ß. Činraëçñl. Ā çññlariëç d'ðci ei ó+rññçl 177 ññóaliniã II çodñr ç 86 ññóaliniã VI çodñr ëlãçöçinejã ðreçöüññr, r ñreçl 109 ññóaliniã çiuó çinñçóniã â ã. Eiaçç.

Dlçöëüññü: Āld'dlññçaiü ñçedñieü iairdöçliü ó 28,8% ññóaliniã II çodñr ç 14% ó ññóaliniã VI çodñr Ēlãçöçinejã çinñçónñ. Dięřçriř inđçöñleüiř eiðdle' ðe' ëlãçó ðñ'çleliçle ñçedñieüã ãld'dlññç ç +oãññãie oãiaëlnãidlic' inãleüiüëç cęçiliüëç ñöldreç. Ndlãç eiëtalçë rdöçñleñodñiã ç d'lãřãiãç=Inçejã ðreçöëüññiã d'ññd'ññd'riçliçl ãld'dlññçaiüó ñçedñieã d'dlãüřreř ñdlãitğ äe' iãulë d'id'öe' öçç. İl iairdöçliü ññrñçññç=Inçç çir=çëüó d'řççç=çë â +oãññãl oãiaëlnãidlic' .inññ' uçón' ç d'ldñd'leñçãl â cęçic ç aiçëiçinñç d'diölnñçirëüiã d'řçãçñç' ç eë=innñiüó ónd'löiã ëlãçó ññó-ãinñç ëlãçöçinejã ðreçöëüññr ç çiuó ir'd'raëlicë, iãd'řãřic'.

Āüãñü: Dięřçriř d'dlãlãliçl d'ñeãlãöçüç iřãëřãlicë äe' d'ieó=lic' ç id'dlãlãliç' çiuó ðreññdã, äëç iüçö ir d'ññd'ññd'riçliçl ãld'dlññçaiüó ñçedñieã â ññóalã=Inçejã ñdlãl. Yñi eiçlñ çëññü ñó-üññãlññl çir=licl äe' d'diöçreñççç çřüçñü d'ñçöç=Inçejã çãidñãü' ñd'löçöç=Inçejã d'diölnñçirëüiã ädó d'dü iãó=řtöçón'.

Beurteilung der Lebensqualität bei Medizinstudenten abhängig von Zahl und Intensität der diagnostizierten Depressionssymptome

Zusammenfassung

Ziel: Das Ziel der Studie war die Beurteilung der Zahl und Intensität der Depressionssymptome unter den Studenten der ärztlichen Fakultät der Universität in Łódź und unter den Studenten anderer Fakultäten und die Untersuchung der Abhängigkeit zwischen der Zahl und Intensität der Depressionssymptome und den Faktoren, die die Lebensqualität gestalten.

Methode: Die Intensität der Depression wurde mit dem "Depressionsinventar" von Beck beurteilt und die Lebensqualität mit der "Skala der Lebensqualität" nach F. Baker und I. Intagliate. An der Studie nahmen 177 Studenten des 2. Studienjahres und 86 Studenten des 4. Studienjahres der ärztlichen Fakultät und 109 Studenten anderer Hochschulen in Łódź teil.

Ergebnisse: Die Depressionssymptome wurden bei 28,8% der Studenten des 2. Studienjahres und 14% der Studenten des 4. Studienjahres der Medizinuniversität. Es wurde eine negative Korrelation zwischen der Intensität der Depressionssymptome und Zufriedenheit mit den einzelnen Lebenssphären festgestellt. Unter den Studenten der Architektur und Pädagogik war die Verbreitung der Depressionssymptome größer als der Mittelwert für die Allgemeinheit. Es wurden keine statistisch wesentlichen Unterschiede festgestellt, wenn es um die Zufriedenheit mit Lebensperspektiven, Möglichkeiten der beruflichen und persönlichen Entwicklung zwischen den Gruppen der Medizinstudenten und anderen Studenten geht.

Schlussfolgerungen: Es ist ratsam, weitere Studien zu führen, um andere Faktoren zu suchen, die die Verbreitung der Depressionssymptome im Studentenmilieu beeinflussen. Es hat eine große Bedeutung für die Prävenz des Schutzes der psychischen Gesundheit einer besonderen beruflichen Gruppe.

L'estimation de la qualité de vie des étudiants en médecine en corrélation avec le nombre et l'intensité des symptômes dépressifs

Résumé

Objectif: Estimer le nombre et l'intensité des symptômes dépressifs chez les étudiants en médecine de l'Université de Łódź et d'autres facultés (pédagogie, architecture) et analyser leurs corrélations avec les facteurs influant sur la qualité de vie.

Méthode: On examine l'intensité de la dépression en utilisant «l'Inventaire de la Dépression» de Beck et on estime la qualité de vie à l'aide de «l'Échelle de la qualité de vie» de F. Baker et J. Intagliate. On examine 177 étudiants en médecine de la IIème année et 86 étudiants

de la VI^{-ième} année et 109 étudiants d'autres facultés.

Résultats: Les symptômes de la dépression se manifestent chez 28,8% d'étudiants de la II^{-ième} année et chez 14% de la VI^{-ième} année. On note la corrélation négative de l'intensité de la dépression et du sentiment du contentement des sphères particulières de la vie. Les symptômes de la dépression sont plus fréquents chez les étudiants en pédagogie et en architecture que chez la moyenne de la population. On ne trouve pas de différences valables statistiquement dans le sentiment du contentement des perspectives futures et du développement professionnel ainsi que personnel des étudiants en médecine et d'autres facultés.

Conclusion: Il faut continuer ces recherches pour trouver les autres facteurs influant sur les symptômes de la dépression chez les étudiants et pour y prévenir.

Piśmiennictwo

1. Bomba J. *Depresja u młodzieży. Analiza kliniczna*. Psychiatr. Pol. 1982; 16: 25-30.
2. Bomba J. *Psychopatologia i przebieg depresji u młodzieży*. Psychoter. 1981; 39: 3-12.
3. Bomba J, Jaklewicz H. *Dynamika depresji u dzieci. Badania longitudinalne*. Psychiatr. Pol. 1994; 2: 1-17.
4. Rabe-Jabłońska J. *Stan psychiczny osób, u których przed 15 laty (w okresie dzieciństwa lub dojrzewania) stwierdzono zaburzenia depresyjne*. Psychiatr. Pol. 2001; 2: 187-198.
5. Siewierska A, Niedzielska A i in. *Ocena osobowości młodzieży z cechami depresyjnymi w populacji szkolnej klas VIII*. Psychiatr. Pol. 1993; 6: 643-654.
6. Pużyński S. *Zaburzenia depresyjne w praktyce ogólnolekarskiej, zwłaszcza w podstawowej opiece zdrowotnej*. Psychiatr. Pol. 2000; 1: 47-58.
7. Bomba J. *Rozpowszechnienie i obraz depresji u młodzieży we wczesnej fazie adolescencji*. Psychoter. 1988; 1: 37-44.
8. Foltyn W, Nowakowska-Zajdel E i in. *Wpływ negatywnych doświadczeń z okresu dzieciństwa na występowanie depresji u studentów medycyny – doniesienie wstępne*. Psychiatr. Pol. 1998; 2: 177-186.
9. Beck AT, Ward CH, Mendelson M. *An inventory for measuring depression*. Arch. Gen. Psychiatry 1961; 4: 561-571.
10. Głowczak M, Jarema M i in. *Przewlekła choroba psychiczna a jakość życia*. Psychiatr. Pol. 1996; XXX, 3: 369-380.
11. Rybakowski J i wsp. *Mechanizmy patogenetyczne stresu w chorobach endogennych*. Psychiatr. Pol. 1995; 29: 229-241.

Otrzymano: 12.02.2003

Zrecenzowano: 21.08.2003

Przyjęto do druku: 9.01.2004

Adres: dr n. med. Grażyna Adamiak
Zakład Psychologii Lekarskiej Uniwersytetu Medycznego
91-084 Łódź, ul. Bardowskiego 1